

לע"נ מרת מרים פועה ע"ה ב"ר דוד-וולף הי"ד

ב מתניי

**אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה
ובמה אמרו? שכן צריך לבדוק?
ב' שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ!
בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף
ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות:**

גמ'

מאי אור? יש מהראשונים, ובראשם רש"י. נוקטים במהלך הסוגיא, מהו "שם הדבר" "אור". ויש לפ"ז שינוי בגרסה. עיי"ש. אנו נפשט.

רב הונא אמר, נגהי בהו"א זמן האור – י"ד בבוקר. במסקנא – י"ג בלילה
ורב יהודה אמר, לילי!

קא סלקא דעתך, דמאן דאמר נגהי. נגהי ממש זמן אור - שחרית יום י"ד
(ומאן דאמר לילי לילי ממש) # זמן החושך – י"ג בלילה

מיתבי (בראשית מז-ג) הבקר אור והאנשים יולדו אלמא אור יממא הוא? וקשיא למ"ד לילי

מי כתיב האור קוראים לו בקר? הבקר אור כתיב. כמאן דאמר צפרא נהר
וכדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב "לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב"!

מיתבי (שמואל ב כג-ד) וכאור בקר יורו עיני אלמא שם דבר אור, יממא הוא? וקשיא למ"ד לילי

מי כתיב אור בקר? וכאור בקר כתיב
והכי קאמר. וכאור בקר בעולם הזה, כעין זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא!

מיתבי (בראשית א-ה) ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא? וקשיא למ"ד לילי

הכי קאמר. למאיר ובא, קראו יום!

אלא מעתה ולושיך קרא לילה למחשיך ובא קרא לילה!?
והא קיימא לן דעד צאת הכוכבים יממא הוא?

אלא הכי קאמר. קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא
וקרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה!

מיתבי (תהילים קמח-ג) הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורתא הוא? וקשיא למ"ד נגהי

הכי קאמר. הללוהו כל כוכבים המאירים!

אלא מעתה. כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן מאירין לא בעו שבוחי?
והא כתיב (תהילים קמח-ב) הללוהו כל צבאיו?

אלא הא קמ"ל דאור דכוכבים נמי אור הוא!

למאי נפקא מינה?

לנודר מן האור. (דתנן) הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים!

מיתבי {איוב כד-יד} לאור יקום רוצו יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגנב
הא מדקאמר ובלילה יהי כגנב אלמא אור יממא הוא ? וקשיא למייד לילי

התם הכי קאמר.
אי פשיטא לך מילתא כנהורא, דאנפשות קאתי, רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו.
ואי מספקא לך מילתא כליליא. יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו !

מיתבי {איוב גט} יזשכו כוכבי זשפו. יקו לאור, ואין. ואל יראה בעפעפי שזור
מדקאמר יקו לאור ואין אלמא אור יממא הוא ? וקשיא למייד לילי

התם מילט הוא דקא לייט ליה איוב למזליה
אמר "יהא רעוא דליצפיה הך גברא לנהורא ולא לישכחיה" !

מיתבי {תהילים קלט-יא} ואומר אך זושך ישופני ולילה אור בערני אלמא אור יממא הוא ? וקשיא למייד לילי

התם הכי קאמר דוד "אני אמרתי אך זושך ישופני לעוה"ב. שהוא דומה ליום.
עכשיו העולם הזה שהוא דומה לילה אור בערני !

מיתבי ר' יהודה אומר בודקין - אור (לארבעה) עשר
- ובארבעה עשר שחרית
- ובשעת הביעור

מדקאמר רבי יהודה
- בודקין אור ארבעה עשר
- ובארבעה עשר שחרית
אלמא אור אורתא הוא ? וקשיא למייד נגהי

ש"מ ! כמייד לילי

מיתבי מאימתי ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה ?
ר' אליעזר בן יעקב אומר, משעת האור ! הוי"א, יום י"ג בלילה. מסקנא, עמוד השחר של י"ד.
רבי יהודה אומר, משעת הנץ החמה !
אמר ליה ר"א בן יעקב לרבי יהודה

וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה
ומקצתו מותר בעשיית מלאכה ?
אמר ליה הוא עצמו יום י"ד ניסן יוכיח

שמקצתו מותר באכילת חמץ
ומקצתו אסור באכילת חמץ !
מדקאמר רבי יהודה משעת הנץ החמה
אלמא אור דקאמר ר"א בן יעקב אורתא הוא ? וקשיא למייד לילי

לא. מאי אור ? עמוד השחר !

אי הכל שאיסור מלאכה לראב"י מעמוד השחר ולר"י מהנץ

דקאמר ליה ראב"י לר"י היכן מצינו יום שמקצתו מותר בעשיית מלאכה
ומקצתו אסור בעשיית מלאכה

נימא איהו ראב"י לנפשיה. הא איכא לילה ליל י"ד עד עלות השחר דקא שרי ר"א בן יעקב ? ואוסר ביום י"ד

ה"ק.
בשלמא לדידי, אשכחנא דקא פלגי רבנן בין יממא לליליא.
דתנן גבי תענית צבור **עד מתי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר - דברי ר' אליעזר בן יעקב**
ר' שמעון אומר - עד קרות הגבר

אלא לדידך, היכא אשכחנא יממא גופיה, דפלגי ביה רבנן !

אמר מר **אמר ליה ר"י לראב"י הוא עצמו** יום י"ד בניסן (פסח) **יוכ"ח.**
שמקצתו מותר באכילת חמץ
ומקצתו אסור באכילת חמץ #

שפיר קאמר ליה ר' יהודה לר"א ?

הכי קאמר ליה רבי אליעזר. אמינא לך אנא מלאכה דרבנן
ואת אמרת לי חמץ דאורייתא
דעד הכא אסור רחמנא ועד הכא שרא רחמנא !

ואידך ? ר"י

שעות דרבנן !

ואידך ? ראב"י

הרחקה הוא דעבוד רבנן לדאורייתא !

מיתבי אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו
ואימתי משיאין משואות לאור עבורו אלמא אור אורתא הוא ? וקשיא למי"ד נגהי

ש"מ ! כמי"ד לילי

מיתבי היה עומד כל הלילה ומקריב על המזבח לאורה
טעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי ? וקשיא למי"ד נגהי

אורה שאני ! ויתכן ש"אורי" זה נגהי

מיתבי מר זוטרא **המפלת אור לשמונים ואחד**
בית שמאי פוטרין מקרבן
ובית הלל מחייבים
אמרו (להן) בית הלל לבית שמאי מאי שנא אור שמנים ואחד מיום שמנים ואחד
אם שיה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן
מדקאמר ב"ה לבי"ש מאי שנא אור שמנים ואחד מיום שמנים ואחד
שמע מינה אור אורתא הוא ? וקשיא למי"ד נגהי

שמע מינה ! שאור זה לילי

מיתבי

יכול יהא נאכל אור לשלישי ?

ודין הוא שיאכל. למה? ... זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום. אף כאן לילה אחר היום.

ת"ל {ויקרא יט-י} ביום זבוחכם יאכלו וממוזרת והזותר עד יום בעוד יום, הוא נאכל. ואינו נאכל לאור שלישי יכול ישרף מיד ?

ודין הוא שישרף מיד. ולמה? ... זבחים נאכלין ליום ולילה אחד ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד מה להלן תיכף לאכילה שריפה אף כאן תיכף לאכילה שריפה

ת"ל {ויקרא ז-ז} והזותר מבשר הזבוח ביום השלישי באש ישרף ביום אתה (שורף) ואי אתה שורפו בלילה

מדקאמר יהא נאכל אור לשלישי. אלמא אור אורתא הוא ? וקשיא למ"ד נגהי

שמע מינה ! כמ"ד לילי

תא שמע "אור" של יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה במוסף מתפלל שבע ומתודה במנחה מתפלל שבע ומתודה בערבית מתפלל מעין שמונה עשר

ר' חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו

מתפלל שמונה עשר שלימות

מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת

אלמא אור אורתא הוא ? וקשיא למ"ד נגהי

שמע מינה ! כמ"ד לילי

תא שמע. דתני דבי שמואל במפורש לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר אלמא אור אורתא הוא ?

אלא בין רב הונא ובין רב יהודה

דכולי עלמא אור, אורתא הוא. ולא פליגי. מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דרב הונא קרו נגהי

ובאתריה דרב יהודה קרו לילי !

ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי ? כמו התנא דברייתא ?

לישנא מעליא הוא דנקט, וכדרי יהושע בן לוי.

דאמר ר' יהושע בן לוי "לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו

שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו

שנאמר {בראשית ז-ח} מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה

רב פפא אמר תשע. שנאמר {דברים כג-יא} כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה

רבינא אמר עשר. וי"ו דטהור

רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה.

שנאמר {שמואל א כ-ו} כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור !

תניא דבי רבי ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה

שהרי בזב קראו מרכב. ובאשה קראו מושב.

ואומר {איוב טו-ה} ותבזר לשון ערובים

ואומר {איוב לג-ג} ודעת שפתי ברור מלכו #

מאי ואומר ?

וכי תימא, הני מילי, בדאורייתא. אבל בדרבנן, לא. תא שמע ואומר ותבזור לשון ערומים
וכי תימא, הני מילי, בדרבנן. אבל במילי דעלמא, לא. ואומר ודעת שפתי ברור מלכו !

ובאשה לא כתיב בה מרכב ?! והכתיב {בראשית כד-סא} ותקם רבקה ונערוותיה ותרכבנה על הגמלים ?

התם משום ביעתותא דגמלים, אורחא היא !

והכתיב {שמות ד-כ} ויקוז משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על הזמור ?

התם משום בניו, אורחא הוא !

והכתיב {שמואל א כה-כ} והיא רוכבת על הזמור ?

התם משום ביעתותא דליליא, אורחא הוא !

ואיבעית אימא. משום ביעתותא דליליא, ליכא. משום ביעתותא דדוד, איכא !

ואיבעית אימא. ביעתותא דדוד נמי ליכא. משום ביעתותא דהר איכא !

ובאורייתא מי לא כתיב טמא ?

אלא. כל היכא דכי הדדי נינהו, משתעי בלשון נקיה.

כל היכא דנפישין מילי, משתעי בלשון קצרה.

כדאמר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר"מ

לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה !

וכל היכא דכי הדדי נינהו משתעי בלשון כבוד ?!

והא רוכבת ויושבת, דכי הדדי נינהו וקאמר רוכבת ?

רכבת כתיב !

הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דרב.

חד אמר שויתין האי שמעתא כדבר אחר מסנקן

וחד אמר שויתין האי שמעתא כגדי מסנקן

ולא אשתעי רב בהדי דהאיך #

הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דהלל. וחד מינייהו, רבן יוחנן בן זכאי.

ואמרי לה קמיה דרבי. וחד מינייהו, רבי יוחנן

חד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה

וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה

אמר. "מובטח אני בזה, שהאריך ואמר "אין מוסקין בטהרה שמורה הוראה בישראל"

ולא היה ימים מועטים, עד שהורה הוראה בישראל #

הנהו תלתא כהני. חד אמר להו - הגיעני כפול
וחד אמר - הגיעני כזית
וחד אמר - הגיעני כזנב הלטאה . בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול #

והא (תניא) אין בודקין מן המזבח ולמעלה ?

לא תימא "שמץ פסול". אלא אימא "שחץ פסול" !

ואי בעית אימא. שאני התם דאיהו דארע נפשיה !

ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים
אמר. כתיב {שמות יב-מג} כל בן זכר לא יאכל בו {שמות יב-מח} כל ערל לא יאכל בו
ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי.

אמר ליה רבי יהודה בן בתירא "מי קא ספו לך מאליה" ?
אמר ליה "לא" !

אמר לו ריב"ב "כי סלקת להתם, אימא להו ספו לי מאליה"

כי סליק אמר להו "מאליה, ספו לי"

אמרו ליה "אליה, לגבוה סלקא"

אמרו ליה "מאן אמר לך הכי" ?

אמר להו "רבי יהודה בן בתירא"

אמרו "מאי האי דקמן" ?

בדקו בתריה, ואשכחוהו דארמאה הוא. וקטלוהו.

שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירא

"שלם לך ר' יהודה בן בתירא דאת בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים" #

רב כהנא חלש. שדרוה רבנן לר' יהושע בריה דרב אידי.

אמרו ליה "זיל בדוק, מאי דיניה" איך הוא מרגיש

אתא. אשכחיה דנח נפשיה. קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה ובכי ואתי.

אמרו ליה "נח נפשיה" ?

אמר להו "אנא לא קאמינא {משלי י-ח} ומוציא דבה הוא כסיכ" ! #

יוחנן חקוקאה נפק לקרייתא.

כי אתא, אמרו ליה "חיטין נעשו יפות"

אמר להם "שעורים נעשו יפות" כביכול - נהרסו החיטים. וראויים לחמורים. והוציא דיבה

אמרו ליה "צא ובשר לסוסים ולחמורים דכתיב {מלכים א ה-ח} השעורים והתבן לסוסים ולרכש" #

מאי הוי ליה למימר ?

"אשתקד נעשו חיטין יפות" אי נמי "עדשים נעשו יפות" !

ר.ב. בר אחוה דר' חייא. ובר אחתיה.

כי סליק להתם, אמר ליה ר' חייא "אייבו קיים" ?

אמר ליה "אימא קיימת" ?

אמר ליה "אימא קיימת" ?

אמר ליה "אייבו קיים" ?

אמר ליה לשמעיה "חלוץ לי מנעלי. והוליד כלי אחרי לבית המרחץ"

שמע מינה תלת. ש"מ אבל אסור בנעילת הסנדל

וש"מ שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד

וש"מ מקצת היום ככולו #

ההוא דאמר "דונו דיני"
אמרי. שמע מינה מדן קאתי. דכתיב {בראשית מט-טז} דן ידין עמו כאזור שבטי ישראל
ההוא דהוה קא אזיל ואמר "אכיף ימא אסיסני ביראתא"
בדקו. ואשכחוהו דמזבולן קאתי. דכתיב {בראשית מט-ג} זבולן לזוף ימים ישכון #

והשתא דקיימא לן. דלכולי עלמא אור אורתא הוא.
מכדי. בין לרבי יהודה ובין לר' מאיר חמץ אינו אסור אלא משש שעות ולמעלה, ונבדוק בשית ?
וכי תימא זריזין מקדימין למצות !

נבדוק מצפרא. דכתיב {ויקרא יב-ג} וביום השמיני ימול בשר ערלתו
ותניא כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות
שנאמר {בראשית כב-ג} וישכם אברהם בבקר ?

אמר רב נחמן בר יצחק "בשעה שבני אדם מצויין בבתייהם. ואור הנר יפה לבדיקה" !

אמר אביי. "הילכך. האי צורבא מרבנן, לא לפתח בעידניה באורתא דתליסר דנגהי ארבסר.
דלמא משכא ליה שמעתיה ואתי לאימנועי ממצוה" #

בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק
"המשכיר בית לחברו בארבעה עשר, על מי לבדוק ?
על המשכיר לבדוק, דחמירא דידיה הוא !
או דלמא
על השוכר לבדוק, דאיסורא ברשותיה קאי" ?

ת"ש המשכיר בית לחברו על השוכר לעשות לו מזוזה ! והו"א ה"ה מצות בדיקת חמץ

התם הא אמר רב משרשיא "מזוזה חובת הדר היא". הכא מאי ?

אמר להו רב נחמן בר יצחק "תנינא המשכיר בית לחברו
אם עד שלא מסר לו מפתחות חל ארבעה עשר - על המשכיר לבדוק
ואם משמסר לו מפתחות חל ארבעה עשר - על השוכר לבדוק" !

בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק
"המשכיר בית לחברו בארבעה עשר
חזקתו בדוק
או
אין חזקתו בדוק" #

למאי נ"מ ?? לישויליה ? את המשכיר

דליתיה להאי המשכיר דלשויליה והשאלה היא האם... לאטרוחי להאי ! את שוכר לבדוק.

וחוזרת השאלה מאי ? האם יצטרך לטרוח ולבדוק דאין חזקתו בדוק או אמרינן חזקתו בדוק. ואין צריך לברר.

אמר להו רב נחמן בר יצחק תניתוה שלא צריך לבדוק, שסתמו בדוק
הכל נאמנים על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו עבדים אפילו קטנים
מאי טעמא מהימני ? **ד** לאו משום דחזקתו בדוק.
דקסבר הכל חברים הם אצל בדיקת חמץ
דתניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפי' הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנים !

דחו התלמידים וממאי ? שנאמנים על ביעור חמץ, בגלל "החזקה"
דילמא שאני הכא משום דקאמרי הנני X ואין להוכיח שחזקתו בדוק

שואל ר' נחמן אטו אמירה דהני, נשים וכו' מידי מששא אית ביה ? וודאי הסיבה בגלל שחזקתו בדוק

ענו התלמידים אלא מאי, לשיטתך, הסיבה שלא צריך לבדוק בגלל דחזקתו בדוק.
האי למה גירסת הברייתא... הכל נאמנים !?

"כל הבתים בחזקת בדוקין בארבעה עשר" מיבעי ליה ! ואם לא כתוב כך. משמע, שלא אמרינן חזקתו בדוק

שואל ר' נחמן אלא מאי ? משום אמירה דהני הנשים וכו'. הא לא אמרי הני, לא ! (ולפי"ז. אית מששא בדבריהם)
תפשוט מיניה לשיטתכם "דאין חזקתו בדוק" ? אז למה בכלל שאלתם ?

עונים התלמידים לא. לעולם אימא לך, שבעלמא פוסקים חזקתו בדוק. כמו שאמרת
ולמה לא פשטנו ? ... והכא בשאלה שהסתפקנו... במאי עסקינן...
דמוחזק לן דלא בדק. וקאמרי הני הנשים/העבדים/ הקטנים "בדקיניה". אנחנו
מהו דתימא לא להימנינהו רבנן
קמ"ל. כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה
הימנוהו רבנן את הנשים וכו' בדרבנן בבדיקת חמץ ! ואין לנו פשיטות, ולכן שאלנו

איבעיא להו
"המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק. ומצאו שאינו בדוק. מהו ?
מי הוי כמקח טעות או לא" ?

תא שמע. שזה לא מקח טעות דאמר אביי
לא מיבעיא - באתרא דלא יהבי אגרא ובדקו
דלא הוה מקח טעות כיוון ש... דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בגופיה
אלא - אפילו באתרא דיהבי אגרא ובדקו
גם לא הוה מקח טעות כיון ש... דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה !

תנן התם ר' מאיר אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש
ר' יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש
דכולי עלמא מיהא, חמץ משש שעות ולמעלה אסור. מנלן ?

אמר אביי תרי קראי כתיבי כתיב {שמות יב-ט} שְׂבַעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בַּבַּתִּיכֶם
וכתיב {שמות יב-טו} אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבַּתִּיכֶם
הא כיצד ? לכאורה זה סתירה ? אלא... לרבות "יום" ארבעה עשר לביעור !

ואימא דהסתירא דליכאורא לרבות לילי חמשה עשר לביעור ?
דסלקא דעתך אמינא ימים כתיב ימים אין לילות לא, ורק מט"ו ביום יאסר חמץ
קא משמע לן מהסתירה דליכאורא אפילו לילות ליל ט"ו ? אבל לא לרבות י"ד

ההוא לרבות ליל ט"ו לביעור לא איצטריכא ליה וממילא הלימוד מהסתירא דליכאורה ישאר לרבות "יום" י"ד
ולמה לא צריך לימוד מיחוד לאיסור חמץ ב"ליל" ט"ו ?
דהא איתקש - השבתת שאור, לאכילת חמץ. ואכילת חמץ, לאכילת מצה !
השבתת שאור, לאכילת חמץ ?
דכתיב {שמות יב-ט} שְׂבַעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בַּבַּתִּיכֶם כִּי כָל אוֹכֵל מִזֶּמְצֵת וְזָכַרְתָּהּ !
ואכילת חמץ לאכילת מצה ?
דכתיב {שמות יב-כ} כָּל מִזְמֹמֶצֶת לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מִצֹּת (וְגו') !
וכתיב ביה במצה {שמות יב-יח} בַּעֲרֵב תֹּאכְלוּ מִצֹּת !
וממילא יאסר גם חמץ באותו זמן (ליל ט"ו). ונשאר הלימוד מהסתירא דליכאורא, לרבות "יום" י"ד לביעור.

ואימא דהסתירה דלכאורה דאביי לרבנות "ליל" י"ד לביעור ? ולא רק מחצות "יום" י"ד ?

ביום כתיב ! ולא לפני

ואימא מצפרא ? של י"ד יאסר חמץ. ולא רק משש שעות

אך, חלק !

את מה שאביי לומד מהסתירה דליכאורה דבי רבי ישמעאל תנא מנין שאיסור חמץ כבר מ"יום" י"ד ? ...
מצינו י"ד שנקרא ראשון

שנאמר { שמות יב-יח } בראשון בארבעה עשר יום לוודע !

כ"כ. את מה שאביי לומד מהסתירה דליכאורה רב נחמן בר יצחק אמר מנין שאיסור חמץ כבר מ"יום" י"ד ? ...
ראשון, { שמות יב-יח } בראשון בארבעה עשר יום דמעיקרא (לפני) משמע. לפני השבעת ימים שמתחילים בט"ו (דהיינו מיום י"ד)
דאמר קרא { איוב טו-ז } הראשון האם לפני אדם הראשון תולד ! ? !

אלא מעתה { ויקרא כג-מ } ולקוותם לכם ביום הראשון הכי נמי ראשון דמעיקרא משמע ?

שאני התם דכתיב ושמזותם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים
מה שביעי, שביעי לחג. אף ראשון, ראשון לחג !

הכי נמי כתיב { שמות יב-טו } אך ביום הראשון תשבתו שבעת ימים מצות תאכלו ? ותגיד ראשון זה ט"ו, ולא לפני

אם כן נכתוב קרא ראשון. הראשון למה לי ? שמע מינה לכדאמרן ! לרבנות "יום" י"ד לביעור. (ולא מט"ו)

אי הכי. התם בסוכות נמי. הראשון למה לי ? שזה מט"ו, ולא אומרים שזה הולך על יום י"ד בתשרי
ותו התם דכתיב { ויקרא כג-לט } ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון והכוונה ראשון לשמונה ימים
אימר ראשון דמעיקרא משמע ?

שאני התם דאמר קרא וביום השמיני שבתון
ויש הקש מה שמיני, שמיני דחג. אף ראשון ראשון דחג !

הראשון למה לי ?

למעוטי חולו של מועד !

חולו של מועד מראשון ושמיני נפקא ? ממילא הדרה קושיא. שנלמד מהראשון לרבנות י"ד בתשרי

איצטריך גם את הראשון למעט חולו של מועד
סד"א הואיל דכתב רחמנא ביום השמיני וי"ו מוסיף על ענין ראשון
דאפילו בחולו של מועד, קמ"ל ! הראשון. שאין שבתון בשאר הימים

ולא לכתוב רחמנא לא וי"ו של ביום השמיני ולא ה"א ? של הראשון
ותו התם דכתיב { ויקרא כג-ז } ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם
ראשון דמעיקרא משמע ?

אלא הני שלשה ראשון פסח סוכות ולולב מיבעי ליה לכדתני דבי רבי ישמעאל
דתנא דבי ר' ישמעאל בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון
להכרית זרעו של עשו
לבנין בית המקדש
ולשמו של משיח !

להכרית זרעו של עשו ? היכן מצינו שנוכר בו "ראשון"

דכתיב {בראשית כה-כה} ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער

ולבנין בית המקדש ? היכן מצינו שנוכר בו "ראשון"

דכתיב {ירמיה יז-יב} כסא כבוד מרום בראשון במקום מקדשנו !

ולשמו של משיח ? היכן מצינו שנוכר בו "ראשון"

דכתיב {ישעיה מא-כו} ראשון לציון הנה הנהם !

רבא אמר מנין שהתרבה יום י"ד לביעור מהכא
{שמות לד-כה} לא תשזוז על זומין דם זבוי
לא תשזוז הפסח, ועדיין זומין קיים !

ואימא. לפי הלימוד של רבא כל חד וחד כי שחית ? אז הוא מבער את החמץ ולא דוקא בשעה שישית.

זמן שחיתה אמר רחמנא !

תניא נמי הכי ? כרבא, שביעור החמץ נלמד ותלוי בזמן שחיתת הפסח. . (וגם כשאר אמוראים)

אך ביום הראשון תשכיתו שאור מבתיכם - מערב יום טוב # בי"ד. שהרי יו"ט בט"ו
או אינו אלא ביום טוב עצמו ?

ת"ל לא תשזוז על זומין דם זבוי

לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים דברי רבי ישמעאל

רבי עקיבא אומר אינו צריך. ללמוד שביעור חמץ הוא מערב יו"ט בגלל הקרבן פסח אלא . .

הרי הוא אומר {שמות יב-טו} אך ביום הראשון תשכיתו שאור מבתיכם

וכתיב כל מלאכה לא תעשו ומצינו להבערה שריפת חמץ שהיא אב מלאכה

רבי יוסי אומר אינו צריך ללמוד שביעור חמץ הוא מערב יו"ט בגלל הקרבן פסח אלא . .

הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשכיתו שאור מבתיכם מערב יום טוב

או אינו אלא בי"ט תלמוד לומר אך חלק

ואי שריפת החמץ ביום טוב עצמו, מי שרי ?

הא איתקש השבתת שאור, לאכילת חמץ. ואכילת חמץ, לאכילת מצה !
ואכילת מצה ודאי בט"ו. וצריך לדאוג שלא יהיה לו חמץ באותו זמן.

אמר רבא **ה** שמע מינה מדרבי עקיבא תלת

שמע מינה - אין ביעור חמץ אלא שריפה

ושמע מינה - הבערה לחלק יצאת שאם עשה כמה לאוין בשבת חייב על כל אחת ואחת

ושמע מינה - לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך #

ת"ר {שמות יב-יט} שִׁבַּעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵתֵיכֶם
מה ת"ל ? והלא כבר נאמר {שמות יג-ז} לֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאוֹר בְּכֹל גְּבוּלְךָ ?
לפי שנא' לא יראה לך שְׂאוֹר
ולומדים מזה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה!
יכול דה"ה יטמין, ויקבל פקדונות מן הנכרי ?
ת"ל לא ימצא !

אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר
נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ? לקמן פריך איפכא מסתברא
ת"ל לא ימצא בְּבֵתֵיכֶם !
אין לי אלא שבבתיכם. בבורות בשיחין ובמערות מנין ?
ת"ל בְּכֹל גְּבוּלְךָ !

ועדיין אני אומר. בבתיים, עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי.
בגבולין, שלך אי אתה רואה. אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה.
מניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה ?
ת"ל שְׂאוֹר שְׂאוֹר לְגֹזְרָה שׁוֹה. נאמר שְׂאוֹר בְּבֵתֵיכֶם. שְׂאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵתֵיכֶם
ונאמר שְׂאוֹר בְּגִבּוּלֵינָא. לֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאוֹר

מה שאור האמור בבתיים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי
אף שאור האמור בגבולין עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי
ומה שאור האמור בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה
אף שאור האמור בבתיים שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה !

אמר מר
אין לי ללמוד מלא ימצא אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר
נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ?
ת"ל לא ימצא #

כלפי לייא ? איפכא מסתברא

אמר אביי אה"נ איפוך !

רבא אמר לעולם לא תיפוך, וארישא קאי.
שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה !
אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר
נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ?
ת"ל לא ימצא !!

והאי תנא מיהדר אהיתירא, להתיר חמץ של נכרי שכיבשתו ונסיב לה קרא לאיסורא ? לא ימצא !!

משום שהלימוד הוא מההדגשה שנאמר לך. לך. תרי זימני ! ולא סתם מה"לא ימצא (לך)"

אמר מר
יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרים תלמוד לומר לא ימצא #

הא אמרת רישא שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ?

לא קשיא הא דקביל עליה אחריות
הא דלא קביל עליה אחריות !

כי הא ? היכן מצאנו שסברא זו נפסקה הלכה למעשה ?

דאמר להו רבא לבני מחוזא
"בעירו חמירא דבני חילא מבתייכו.
כיון. דאילו מיגנב, ואילו מיתביד, ברשותיכו קאי. ובעיתו לשלומי.
כדילכון דמי, ואסור !

הניחא למאן דאמר "דבר הגורם לממון כממון דמי"
אלא למאן דאמר "לאו כממון דמי" מאי איכא למימר ? למה היו צריכים לבער

שאני הכא דאמר לא ימצא !

איכא דאמרי.
הניחא למאן דאמר "דבר הגורם לממון לאו כממון דמי" היינו דאיצטריך לא ימצא
אלא למאן דאמר "כממון דמי" לא ימצא למה לי ?

איצטריך. סלקא דעתך אמינא. הואיל וכי איתיה, הדר בעיניה. לאו ברשותיה קאי.
קמשמע לן !

בעו מיניה מרבא "בהמת ארנונא חייבת בבכורה או אין חייבת בבכורה" ?
כל היכא דמצי מסלק ליה בזוזי לא קא מיבעיא לן דחייב !
כי קא מיבעיא לן היכא דלא מצי מסלק ליה בזוזי. מאי ?

אמר להו פטורה !

והתניא חייבת ?

התם דמצי מסלק ליה !

איכא דאמרי
אמר רבא "בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה ואע"ג דמצי מסלק ליה
עיסת ארנונא חייבת בחלה ואע"ג דלא מצי מסלק ליה" #

מאי טעמא ?

בהמה. אית לה קלא.
עיסה. לית לה קלא !

תנו רבנן נכרי שנכנס לחצירו של ישראל ובציקו בידו - אין זקוק לבער
הפקידו אצלו - זקוק לבער
יחד לו בית - אין זקוק לבער
שנא' לא ימצא #

מאי קאמר ? על איזה מהדינים הביאה הברייתא את הפסוק לא ימצא

אמר רב פפא, ארישא קאי. והכי קאמר.
הפקידו אצלו - זקוק לבער
שנאמר לא ימצא !

רב אשי אמר, לעולם אסיפא קאי. והכי קאמר.
יחד לו בית - אין זקוק לבער
שנאמר לא ימצא בבתיהם והא, לאו דידיה הוא.
דנכרי כי קא מעייל, לביתא דנפשיה קא מעייל !

למימרא, מזה שפסקת שיחד (השכיר) לו בית – לא צריך לבער. אנו מבינים דשכירות קניא #

והתנן אף במקום שאמרו שהתירו להשכיר.
לא לבית דירה אמרו. מפני שמכניסין לתוכו ע"ג.
ואי סלקא דעתך, דשכירות קניא. כי קא מעייל, לביתיה דנפשיה קא מעייל ?

שאני הכא בחמץ. שבכה"ג אין צריך לבער דאפקיה רחמנא בלשון לא ימוצא - מי שמצוי בידך
יצא זה - שאינו מצוי בידך !

אמר רב יהודה אמר רב
"המוצא חמץ בביתו ביום טוב - כופה עליו את הכלי"
אמר רבא "אם של הקדש הוא - אינו צריך" #

מאי טעמא ?

מיבדל בדילי מיניה !

ואמר רב יהודה אמר רב
"חמצו של נכרי - עושה לו מחיצה עשרה טפחים משום היכר
ואם של הקדש הוא - אינו צריך" #

מאי טעמא ?

מיבדל בדילי אינשי מיניה !

ואמר רב יהודה אמר רב
"המפרש והיוצא בשיירא קודם שלשים יום - אין זקוק לבער
תוך שלשים יום - זקוק לבער" #

אמר אביי.
הא דאמרת "תוך שלשים יום - זקוק לבער"
לא אמרן - אלא - שדעתו לחזור
אבל - אין דעתו לחזור - אין זקוק לבער #

אמר ליה רבא. ואי דעתו לחזור, אפילו מראש השנה נמי ? זקוק לבער. ולא רק תוך שלושים יום

אלא אמר רבא.
הא דאמרת "קודם שלשים יום - אין זקוק לבער"
לא אמרן - אלא - שאין דעתו לחזור
אבל - דעתו לחזור - אפילו מראש השנה זקוק לבער !

ואזדא רבא לטעמיה (?) היכן מצינו ששיטתו של רבא היא, שמתחשבים בדעת בעה"ב

דאמר רבא "העושה ביתו אוצר - קודם שלשים יום אין זקוק לבער
- תוך שלשים יום זקוק לבער

וקודם שלשים נמי
לא אמרן - אלא - שאין דעתו לפנותו
אבל - דעתו לפנותו - אפילו קודם שלשים יום נמי זקוק לבער !

הני "שלשים יום" שרב יהודה רב אבני ורבא דיברו עליהם מאי עבידתיהו ?

**כדתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח - שלשים יום
ר' שמעון בן גמליאל אומר - שתי שבתות !**

מאי טעמא דתנא קמא ? מאיפה הם למדו דין זה שדורשים קודם החג 30 יום ?

☞ שהרי משה עומד בפסח ראשון י"ד ניסן ומזהיר ודורש בהלכות על הפסח שני י"ד אייר
שנאמר { במדבר ט-ב } ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו
וכתיב { במדבר ט-ו } ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם !

ור' שמעון בן גמליאל ? מה יענה על ראיתם היפה של ת"ק ?

אמר לך . באמת מספיק לדרוש שבועים . ולמה משה דרש להם 30 יום קודם ...
אידי דאיירי משה במילי דפסחא . מסיק להו לכל מילי דפסחא !

מאי טעמא דרשב"ג ? מאיפה הוא למד דין זה שדורשים קודם החג שבועיים ?

שהרי משה עומד בראש החדש, ניסן ומזהיר על הפסח ראשון ב"ד ניסן (שתי שבתות)
שנאמר { שמות יב-ב } הזודש הזה לכם ראש זודשים
וכתיב דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לזודש הזה ויקזו להם איש לביית אבות וגו' !
ממאי דבריש ירחא קאי דילמא בארבעה בירחא או בחמשה בירחא קאי ?

אלא אמר רבה בר שימי משמיה דרבינא מהכא
{ במדבר ט-א } וידבר י"י אל משה במדבר סיני בענה השנית בזודש הראשון
וכתיב { במדבר ט-ב } ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו !

הכא נמי ממאי דבריש ירחא קאי דילמא בארבעה בירחא או בחמשה בירחא קאי ?

אמר רב נחמן בר יצחק אתיא מדבר ממדבר
כתיב הכא { במדבר א-א/איט ?? } במדבר סיני
וכתיב התם { במדבר א-א } וידבר י"י אל משה במדבר סיני באהל מועד באווד לזודש השני
מה להלן בראש חדש
אף כאן בראש חדש !

וניכתוב התורה ברישא בהתחלה ענייני פסח . . . דחדש ראשון . והדר ניכתוב ענייני פסח דחדש שני ?

אמר רב מנשיא בר תחליפא משמיה דרב . "זאת אומרת . אין מוקדם ומאוחר בתורה" !

אמר רב פפא .

לא אמרן - אלא - בתרי ענייני

אבל - בחד עניינא - מאי דמוקדם , מוקדם . ומאי דמאוחר , מאוחר .

דאי לא תימא הכי שבח עניינא לא אומרים אין מוקדם ומאוחר . אז איך תסביר את הברייתות דלהלן ...
כלל ופרט . אין בכלל , אלא מה שבפרט . דילמא פרט וכלל הוא .

ותו

פרט וכלל . נעשה כלל , מוסף על הפרט . דילמא כלל ופרט הוא #

אי הכי אפילו בתרי ענייני נמי ? תגיד כללים אלו . ואל תגיד סתמא "אין מוקדם ומאוחר בתורה

הניחא למאן דאמר , כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט שפיר !

אלא למאן דאמר דנין מאי איכא למימר ? למה אתה דן בכללים ? תגיד "אין מוקדם ומאוחר בתורה"

אפילו למ"ד דנין. הני מילי, בחד עניינא. אבל בתרי ענייני, אין דנין !

אמר רב יהודה אמר רב "הבודק. צריך שיבטל" #

מאי טעמא ?

אי נימא, משום פירורין !

הא לא חשיבי ?

וכי תימא, כיון דמינטר להו אגב ביתיה, חשיבי !

והתניא סופי תאנים ומשמר שדהו מפני ענבים

סופי ענבים ומשמר שדהו מפני מקשאות ומפני מדלעות

בזמן שבעל הבית מקפיד עליהן אסורין משום גזל וחייבין במעשר

בזמן שאין בעל הבית מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין משום מעשר ?

אמר רבא "גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה" !

וכי משכחת ליה, לבטליה ?

דילמא משכחת ליה לבתר איסורא. ולא ברשותיה קיימא. ולא מצי מבטיל.

דא"ר אלעזר שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו ברשותו

ואלו הן בור ברשות הרבים וחמץ משש שעות ולמעלה !

וניבטליה בארבע. וניבטליה בחמש ?

כיון דלאו זמן איסורא הוא. ולא זמן ביעורא הוא. דילמא פשע ולא מבטל ליה !

וניבטליה בשית ?

כיון דאיסורא דרבנן עילויה, כדאורייתא דמיא. ולא ברשותיה קיימא. ולא מצי מבטיל

דאמר רב גידל אמר ר' חייא בר יוסף אמר רב

"המקדש משש שעות ולמעלה. אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין לקידושין" !

ולבית איסורא לא מצי מבטיל ליה !?

והא תניא היה יושב בבית המדרש ונזכר שיש חמץ בתוך ביתו

מבטלו בלבו אחד שבת ואחד יום טוב

בשלמא שבת משכחת לה כגון שחל ארבעה עשר להיות בשבת

אלא יום טוב, בתי איסורא הוא ? ובכ"ז מותר

אמר רב אחא בר יעקב. הכא בתלמיד יושב לפני רבו עסקינן.

ונזכר שיש עיסה מגולגלת בתוך ביתו ומתיירא שמא תחמיץ

קדים ומבטיל ליה מיקמי דתחמיץ !

דיקא נמי ?

דקתני היה יושב בתוך בית המדרש שמע מינה !

אמר רבה בר רב הונא אמר רב "הפת שעטיפשה. כיון שרבתה מצה מותרת" #

היכי דמי ?

אילימא דידע בה דחמץ היא !

כי רבתה מצה מאי הוי ?

אלא. דלא ידעינן בה. אי חמץ הוא, אי מצה הוא !

מאי איריא כי רבתה מצה. אפילו כי לא רבתה מצה נמי. ניזיל בתר בתרא

מי לא תנן מעות שנמצאו. לפני סוחרי בהמה - לעולם מעשר

בהר הבית - חולין

בירושלים. בשעת הרגל - מעשר

בשאר ימות השנה - חולין

ואמר רב שמעיה בר זירא. מאי טעמא ? הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום

אלמא אמריי, קמאי קמאי אזלי ליה והני אחריניי נינהו

הכא נמי נימא קמא קמא אזיל. והאי, דהאינדא הוא ?

שאני הכא דעיפושה מוכיח עילויה !

אי עיפושה מוכיח עילויה. כי רבתה מצה מאי הוי ?

אמר רבה לא תימא "שרבתה מצה"

אלא אימא "שרבו ימי מצה עילויה" !

אי הכי, פשיטא ?

לא צריכא דעיפושה מרובה

מהו דתימא כיון דעיפושה מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא

קא משמע לן כיון שרבו ימי מצה עילויה

אמרינן כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושדא עילויה ועפשא טפי !

ומי אזלינן בתר בתרא !?

והא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר ?

אם רוב חולין, חולין. אם רוב מעשר, מעשר.

ואמאי ליזיל בתר בתרא ?

אמר רב נחמן בר יצחק. הכא במאי עסקינן.

כגון שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר ואין יודע איזה מהן בסוף !

רב זביד אמר

כגון שנשתמשו בה ציבורין ציבורין !

רב פפא אמר

כגון דאשתכח בגומא !

אמר רב יהודה "הבודק צריך שיברך" #

מאי מברך ?

רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר) לבער חמץ

רב פפא אמר משמיה דרבא על ביעור חמץ !

ב"לבער" כולי עלמא לא פליגי, דודאי להבא משמע.
כי פליגי ב"על ביעור" מר סבר מעיקרא משמע
ומר סבר להבא משמע #

מיתבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו "על המילה" ?

התם, היכי נימא ? נימא "למול" !? לא סגיא דלאו איהו מהיל !

אבי הבן מאי איכא למימר ?

אין הכי נמי !

מיתבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו "על השחיטה" ?

התם נמי. היכי נימא ? נימא "לשחוט" !? לא סגיא דלאו איהו שחט !

פסח וקדשים מאי איכא למימר ?

אין הכי נמי !

מיתבי העושה לולב לעצמו מברך - שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה
נטלו לצאת בו אומר - אשר קדשנו במצותיו וצונו "על נטילת לולב" ?

שאני התם. דבעידנא דאגבהה נפק ביה !

אי הכי לצאת בו !? "יצא בו" מיבעי ליה ?

אין הכי נמי. ומשום דקא בעי למיתנא סיפא לישב בסוכה
תנא רישא נמי לצאת בו

דקתני סיפא העושה סוכה לעצמו - אומר ברוך אתה ה' שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה
נכנס לישב בה - אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו "לישב בסוכה" !

והלכתא. "על ביעור חמץ" #

דכולי עלמא, מיהא. מעיקרא בעינן לברוכי.
מנלן ?

דאמר רב יהודה אמר שמואל "כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן" !

מאי משמע דהאי "עובר" לישנא דאקדומי הוא ?

אמר ר"נ בר יצחק דאמר קרא {שמואל ב יח-כג} וירץ אזוימעין דרך הככר ויעבר את הכושי
אביי אמר מהכא {בראשית לג-ג} והוא עבר לפניהם
ואבע"א מהכא {מיכה ב-ג} ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם !

בי רב אמרי, "חוץ מן הטבילה ושופר" # שמברכים עליהם לאחר עשית המצוה

בשלמא "טבילה", דאכתי גברא לא חזי.

אלא "שופר" מ"ט ?

וכי תימא משום דילמא מיקלקלא תקיעה !

אי הכי אפילו שחיטה ומילה נמי ?

אלא אמר רב חסדא "חוץ מן הטבילה בלבד" איתמר !

תניא נמי הכי ? שבטבילה הברכה היא לא עובר לעשייתה

טבל, ועלה. בעלייתו אומר. ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה !

לאור הנר וכו' :

מנא הני מילי ?

אמר רב חסדא למדנו. מציאה ממצאה

ומציאה מחיפוש

וחיפוש מחיפוש

וחיפוש מנרות

ונרות מנר !

מציאה ממצאה ?

כתיב הכא {שמות יב-ט} שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם

וכתיב התם {בראשית מד-יב} ויזפש בגדול הזול ובקטן כלה וימצא !

ומציאה מחיפוש ?

דידיה ! בהקש {בראשית מד-יב} ויחפש בגדול הזול ובקטן כלה וימצא

וחיפוש מנרות ?

דכתיב {צפניה א-יב} בעת ההיא אוזפש את ירושלים בנרות !

ונרות מנר ?

דכתיב {משלי כ-ז} נר ה' נשמות אדם וזופש כל זודרי בטן !

תנא דבי ר' ישמעאל לילי י"ד בודקים את החמץ לאור הנר

אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר

שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא

ואומר ויזפש בגדול הזול ובקטן כלה

ואומר בעת ההיא אוזפש את ירושלים בנרות

ואומר נר ה' נשמות אדם וזופש #

מאי ואומר ?

וכי תימא, האי בעת ההיא, קולא הוא.

דקאמר רחמנא הקב"ה "לא בדיקנא לה בירושלים, בנהורא דאבוקה. דנפיש נהורא טובא.

אלא. בנהורא דשרגא, דזוטר נהורא טפי.

דעון רבה, משתכח. ועון זוטר, לא משתכח"

תא שמע נר ה' נשמות אדם ! שכן אפשר לבדוק בנר

תנו רבנן אין בודקין - לא לאור החמה. ולא לאור הלבנה. ולא לאור האבוקה.
אלא - לאור הנר **א** מפני שאור הנר יפה לבדיקה
ואע"פ - שאין ראיה לדבר.

זכר לדבר - שנאמר {שמות יב-יט} שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם
ואומר {בראשית מד-יב} ויוזפש, בגדול הזול
ואומר {צפניה א-יב} בעת ההיא אוזפש את ירושלים בנרות
ואומר {משלי כ-כז} זר ה' נשמת אדם זופש כל זדרי בטן #

האי אור החמה היכי דמי ?
אי נימא בחצר !
האמר רבא "חצר אינה צריכה בדיקה, מפני שהעורבין מצויין שם" ?
אלא, באכסדרה !
האמר רבא "אכסדרה. לאורה נבדקת" ?

לא צריכא, לארובה דבחדר !

ודהיכא ?
אי לבהדי ארובה !
היינו "אכסדרה" ?

אלא, לצדדין !

ואבוקה לא ?
והאמר רבא "מאי דכתיב {חבקוק ג-ד} ונזגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם זביון עוזו
למה צדיקים דומין בפני שכינה ? כנר בפני האבוקה !"
ואמר רבא "אבוקה להבדלה, מצוה מן המובחר" ?

אמר רב נחמן בר יצחק "זה, יכול להכניסו לחורין ולסדקין.
וזה, אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין" !

רב זביד אמר "זה, אורו לפניו.
וזה, אורו לאחריו" !

רב פפא אמר "האי, בעית.
והאי, לא בעית" !

רבינא אמר "האי, משך נהורא.
והאי, מיקטף איקטופי" !

**כל מקום שאין מכניסין כו' בו חמץ. אין צריך בדיקה
כל מקום לאתוויי מאי ?**

לאתוויי, הא דתנו רבנן.
חורי בית, העליונים והתחתונים.
וגג היציע. וגג המגדל. ורפת בקר. ולולין. ומתבן. ואוצרות יין. ואוצרות שמן. **אין צריכין בדיקה**
רשב"ג אומר.
מטה החולקת בתוך הבית, ומפסקת. צריכה בדיקה. !

ורמינהו
חור שבין אדם לחבירו ? זה, בודק עד מקום שידו מגעת. וזה, בודק עד מקום שידו מגעת.
והשאר, מבטלו בלבן.
רשב"ג אומר.

מטה החולקת בתוך הבית, ועצים ואבנים סדורים תחתיה ומפסקת אינה צריכה בדיקה
קשיא מטה אמטה קשיא חורין אחורין ?
חורין אחורין לא קשיא. הא, בעילאי ובתתאי. והא, במיצעי !
מטה אמטה לא קשיא. הא, דמידליא. הא, דמיתתאי !

ואוצרות יין אין צריך בדיקה !?
והתניא אוצרות יין, צריך בדיקה. אוצרות שמן, אין צריך בדיקה ?

הכא במאי עסקינן, במסתפק !

אי הכי, שמן נמי ?

שמן, יש קבע לאכילה. יין, אין קבע לשתיה !

תני רבי חייא עשו אוצרות שכר בבבל, כאוצרות יין בארץ ישראל. במסתפק #

אמר רב חסדא "בי דגיס, אין צריך בדיקה" #

והתניא צריכין בדיקה ?

לא קשיא. הא, ברברבי. הא, בזוטרי !

אמר רבה בר רב הונא "בי מילחי. ובי קירי. צריך בדיקה"
אמר רב פפא "בי ציבי. ובי תמרי. צריך בדיקה" #

תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה #

מאי סכנה ?

אי נימא, מפני סכנת עקרב !

כי משתמש, היכי אישתמש ?

לא צריכא, דנפל !

אי נפל, למה לי בדיקה ? והתנן חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער ?

התם, שאין הכלב יכול לחפש אחריו. הכא, כשהכלב יכול לחפש אחריו !

והא אמר ר' אלעזר "שלוחי מצוה אינן ניזוקין" ?

אמר רב אשי "שמא תאבד לו מחט, באמצע בדיקת החמץ ואתי לעיוני בתרה" !

וכה"ג לאו מצוה הוא ?

והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב הרי זה צדיק גמור ?

דילמא בתר דבדק אתי לעיוני בתרה !

ר"נ בר יצחק אמר "משום סכנת הנכרים" ופלימו היא

דתני חור שבין יהודי לארמאי - בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו

פלימו אמר - כל עצמו אינו בודק מפני הסכנה !

מאי סכנה ?

אי נימא סכנת כשפים !

כי אישתמיש היכי אישתמיש התם ?

כי אישתמיש - יממא. ונהורא. ולא מסיק אדעתיה. הגוי

הכא - ליליא. ושרגא הוא. ומסיק אדעתיה !

והאמר רבי אלעזר "שלוחי מצוה אינן ניזוקין" ?

היכא דשכיח היזיקא, שאני.

שנאמר {שמואל א טז ב} ויאמר שמואל אל איך אלך ושמע שמואל והרגני וחשש. למרות שהיה שליח מצוה.

{ויאמר ה' עגלת בקר תקוץ בידך וגו'} !

בעו מיניה מרב "הני בני בי רב, דדיירי בבאגא. מהו למיתי קדמא וחשוכא לבי רב" ?

אמר להו "ניתו. עלי, ועל צוארי" !

"ניזיל מאי" ?

אמר להו "לא ידענא" ! #

איתמר - א"ר אלעזר "שלוחי מצוה, אינן ניזוקין. לא בהליכתן ולא בחזירתן #

כמאן ? הרי. רב דלעיל. לא ידעמה לענות על "חזרתן"

כי האי תנא. דתניא איסי בן יהודה אומר
כלפי שאמרה תורה {שמות לד-כד} ולא יזמור איש את ארצך
מלמד. שתהא פרתך רועה באפר ואין חיה מזיקתה
תרנגולתך מנקרת באשפה ואין חולדה מזיקתה
והלא דברים ק"ו - ומה אלו, שדרכן לזוק אינן ניזוקין.
בני אדם, שאין דרכן לזוק. על אחת כמה וכמה.
אין לי אלא, בהליכה.

בחזרה מנין ?
תלמוד לומר {דברים טו-יז} ופניית בבקר והלכת לאהלך. מלמד. שתלך ותמצא אהלך בשלום !

וכי מאחר דאפילו בחזירה. בהליכה למה לי ? פסוק

לכדרי אמי.
דא"ר אמי "כל אדם שיש לו קרקע, עולה לרגל.
ושאין לו קרקע, אין עולה לרגל" ! (וקמ"ל הפסוק, גם הוא שלא יזוק)

א"ר אבין בר רב אדא אמר ר' יצחק
"מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים ?"
כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים - אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים דיינו
נמצאת עלייה שלא לשמה
כיוצא בו אמר ר' דוסתאי בר' ינאי
"מפני מה אין חמי טבריא בירושלים ?"
כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים - אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי טבריא דיינו
ונמצאת עלייה שלא לשמה #

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה
ובמה אמרו ב' שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ
בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף
ובית הלל אומרים ב' שורות החיצונות שהן העליונות :

מרתף מאן דכר שמיה ? בתחילת המשנה שהוא אומר "במה אמרו ?"

הכי קאמר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ - אין צריך בדיקה
ואוצרות יין ואוצרות שמן נמי - אין צריך בדיקה
ובמה אמרו ? שכן צריך בדיקה ? רק בכח"ג. . . .
ב' שורות במרתף.
מקום שמכניסין בו חמץ.
ובמסתפק !

בש"א שתי שורות וכו': על פני כל המרתף
אמר רב יהודה **שתי שורות** שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה
ורבי יוחנן אמר שורה אחת כמין גאם #

תניא כותיה דרב יהודה. תניא כוותיה דרבי יוחנן #

תניא כוותיה דרב יהודה ?

בית שמאי אומרים
שתי שורות על פני כל המרתף
ושתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה !

תניא כוותיה דרבי יוחנן ?

שתי שורות על פני כל המרתף
חיצונה - רואה את הפתח
ועליונה - רואה את הקורה
שלפנים הימנה ושלמטה הימנה - אין צריך בדיקה !

בית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות:

אמר רב - עליונה ושלמטה הימנה
ושמואל אמר - עליונה ושלפנים הימנה #

מאי טעמא דרב ?

דייק **חיצונות** !

והא **עליונות** קתני ?

למעוטי תתאי דתתייתא !

ושמואל אמר - עליונה ושלפנים הימנה
מאי טעמא ?

דייק **עליונות** !

והא **חיצונה** קתני ?

למעוטי גוייאתא דגוייאתא !

רבי חייא תני - כוותיה דרב
וכולהו תנאי תנו - כוותיה דשמואל
והלכתא כוותיה דשמואל #